

Bertrand
Russell college

openbare school voor havo en atheneum

Een geweldige schooltijd!

Informatieboekje Dyslexie

Bertrand
Russell college
openbare school voor havo en atheneum

Inleiding

In dit informatieboekje staat het dyslexiebeleid van het Bertrand Russell College, kenmerken en tips voor dyslectische leerlingen en links naar nuttige sites. Ik hoop dat u alle informatie die u nodig heeft voor uw kind hierin kunt vinden. De meeste dyslectische leerlingen draaien prima en zelfstandig mee op onze school. Zij hebben genoeg aan de minimale faciliteiten die worden geboden. Wanneer er méér nodig is, is het mogelijk in een gesprek te kijken naar extra faciliteiten die specifiek voor uw kind nodig zijn.

Met vriendelijke groet,

mw. E. Deichsel
dyslexiecoördinator

Inhoud

Hoofdstuk	Pagina
Beleid op het Bertrand Russell College	2
Voorbeeld faciliteitenkaart	3
Aangepaste beoordeling voor spelfouten	4
Kenmerken dyslexie	6
Signalen in het voortgezet onderwijs	8
Tips leerlingen met dyslexie	10
Wat te doen voor docenten en leerlingen	11
Nuttige Websites	12
Bijlagen	
Bijlage 1 Beroemde dyslectici	17
Bijlage 2 Dyslexiebeleid	19
Bijlage 3 Wettelijke regelingen Eindexamen	23
Bijlage 4 ClaroRead	25

Beleid op het Bertrand Russell College

Er bestaat een landelijk dyslexieprotocol te vinden op de website www.Masterplandyslexie.nl

De protocollen dyslexie voor het onderwijs zijn in opdracht van het ministerie van OCW ontwikkeld om de signalering van leesproblemen en dyslexie van het basisonderwijs tot en met het hoger onderwijs te systematiseren.

De protocollen zijn een handreiking voor leerkrachten, remedial teachers, logopedisten en andere leesspecialisten in het onderwijs, en geven hen concrete handvatten voor beleid op het gebied van signalering en diagnose, begeleiding en behandeling, compenserende faciliteiten tot de inzet van computerhulpmiddelen.

Aan de hand van het Dyslexieprotocol Voortgezet Onderwijs hebben wij het beleid op het Bertrand Russell College vastgesteld. Het Beleidsplan Dyslexie BRC is te vinden op www.bertrand.nl. Hieronder volgt een zeer beknopte samenvatting.

- Alle brugklasleerlingen worden gescreend op spelling, technisch lezen en begrijpend lezen. De scores worden beoordeeld door het ondersteuningsteam van het OPDC, dat aangeeft welke leerlingen in aanmerking komen voor een uitgebreid onderzoek naar mogelijk dyslexie.
- In geval van de door de psycholoog afgegeven dyslexieverklaring, volgt een gesprek met ouders en leerling met de dyslexiecoördinator, waarbij de uitslag wordt besproken, en gekeken wordt naar de aard en ernst van de dyslexie. Het kan gaan om spelling, technisch lezen, begrijpend lezen of om een combinatie hiervan.
- De mentor en de docenten worden op de hoogte gesteld. Het is voor de leerling, de ouders en de docenten aan te raden met elkaar in gesprek te gaan over de problemen en mogelijke oplossingen en aanpassingen. Dit boekje probeert hierbij behulpzaam te zijn.
- De leerling krijgt een dyslexiekaart, waarop (voor zover mogelijk) de voor hem of haar geldende faciliteiten vermeld staan.
- Op de dyslexiekaart zullen behalve faciliteiten ook verplichtingen vermeld worden die gelden voor de leerling.
- De leerling krijgt gele stickers, die op gemaakt werk geplakt kunnen worden, zodat de docent bij de beoordeling kan zien dat het gaat om een leerling met dyslexie, en hiermee dus ook rekening kan houden.
- De leerling krijgt extra tijd bij toetsen.
- Vergroot lettertype, Arial of Verdana 12 (voor alle toetsen voor alle leerlingen).
- Spelfouten meetellen volgens afspraken per vakgroep
- Gebruik laptop tijdens de les.
- Gebruik elektronisch woordenboek.
- Compensatie bij bepaalde vakken. (Zie wettelijke regelingen in bijlage 2)

Voorbeeld faciliteitenkaart

Dyslexiekaart van:				
<p>Faciliteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Extra tijd bij toetsen (of minder opgaven) ○ Schriftelijke toetsing altijd op papier aangeleverd (geen gedicteerde toetsen) ○ Aangepaste beoordeling voor spelling volgens door de vakgroep gemaakte afspraken ○ Gebruik van hulpkaarten/grammatica kaarten bij toetsen ○ Geen onverwachte mondelinge leesbeurten in de klas ○ Duidelijk lettertype (Arial 12) bij toetsen en een overzichtelijke lay-out 				
<p>Ondersteunende technologie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Gebruik van laptop, incl. spellingcontrole en de voorleessoftware ClaroRead ○ Gebruik van eigen Daisyspeler, readingpen, e.d. ○ Gebruik van audio school- en leesboeken ○ Toetsen maken op de laptop. 				
<p>Afspraken/ verplichtingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Gebruik maken van overhoorprogramma's ○ Gespreid leren van de leerstof voor de talen ○ Goed gebruik van agenda en huiswerkplanning ○ Indien nodig: laten controle door docent en ouders van agenda en planning ○ Inzet bij de lessen, ook bij vakken die moeilijk zijn ○ Vooraan in de klas zitten <p>P.S. Bij misbruik van laptop en andere faciliteiten vervalt het recht op gebruik ervan.</p>				
<p>Een kopie in het bezit van:</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">☐ leerling</td> <td style="width: 50%;">☐ mentor</td> </tr> <tr> <td>☐ ouders</td> <td>☐ dyslexiecoördinator</td> </tr> </table>	☐ leerling	☐ mentor	☐ ouders	☐ dyslexiecoördinator
☐ leerling	☐ mentor			
☐ ouders	☐ dyslexiecoördinator			

N.B. Op de kaart is de mogelijkheid tot mondeling overhoren geschrapt: gezien het grote aantal leerlingen met dyslexie blijkt het in de praktijk moeilijk uitvoerbaar. De docent kan wel zelf besluiten een leerling ter wille te zijn door mondeling in plaats van schriftelijk te overhoren.

Afspraken aangepaste beoordeling spelling voor Nederlands, Frans, Duits en Engels.

Een leerling met dyslexie heeft veelal moeite met de spelling in alle talen. Daarnaast zijn er vaak ook problemen met de automatisering van spellingsregels en werkwoordspellingsregels. Als faciliteit hebben wij op het Bertrand Russell College afspraken gemaakt over het aangepast beoordelen van spelling. Wat betreft het vak Nederlands zijn we afhankelijk van de eindexameneisen. Wat betreft moderne vreemde talen hebben wij meer mogelijkheden om de beoordeling wat te versoepelen.

De afspraak is dat de werkwoordspelling foutloos moet zijn in de toetsen Nederlands en de Vreemde Talen. Maar bij de vreemde talen mogen leerlingen met dyslexie tijdens de toets gebruik maken van het hulpkaartenboekje als opzoekboekje. Daarin staan de grammatica en de werkwoorden. In de bovenbouw maakt het hulpkaartenboekje plaats voor de grammaticakaarten. Deze mogen tijdens de toetsen van Frans, Duits en Engels gebruikt worden als opzoekkaart.

Hieronder staat per vak aangegeven wat de afspraken zijn.

Afspraken voor de beoordeling van spelfouten

Algemene regel

1. De beoordeling wordt alleen aangepast als de leerling door de zwakke spelling:
 - niet de opleiding kan volgen waartoe hij/zij wel de capaciteiten heeft
 - niet op eigen kracht een 5,6 kan halen
2. De aanpassing hoeft niet te leiden tot hoge cijfers

Afspraken gemaakt met de Talenwerkgroep:

De afspraak m.b.t. het meetellen van gemaakte spelfouten is als volgt:

1. alleen fouten gemaakt tegen de grammaticaregels tellen mee
2. van spellingfouten telt maximaal de helft mee
3. in geval van zware dyslexie wordt samen met de dyslexiecontactpersoon gezocht naar een voor iedereen aanvaardbare oplossing, zoals mondeling overhoren of het werk in delen maken

Nederlands

Bij dit vak tellen de volgende afspraken:

- Grammaticakaart of hulpboekje mag NIET worden gebruikt bij grammaticaproefwerken en spellingtoetsen. Bij alle andere toetsen wel.
- Spelling: dyslecten krijgen geen dispensatie voor regelspelling, hoofdletters en interpunctie bij alle toetsen. De niet-regelspelling wordt bij de onderdelen Woordenschat en Spelling $\frac{1}{2}$ fout gerekend ipv 1 fout. In andere toetsen krijgen dyslecten voor niet-regelspelling geen aftrek van hun cijfer (bij de andere leerlingen -0.1).

Frans, Duits, Engels

Bij deze vakken tellen de volgende afspraken:

- Ernstig dyslectische leerlingen mogen fonetisch spellen.
- Voor alle dyslectische leerlingen geldt dat het verwisselen van letters of het vergeten van een letter niet wordt aangerekend.
- Spelfouten in werkwoorden worden niet aangerekend, maar grammaticale fouten (uitgangen) wel.
- Na afspraak is er bij uitzondering de mogelijkheid na het schriftelijk maken van de toets, deze mondeling aan te vullen.
- Onderbouwleerlingen met dyslexie mogen het hulpkaartenboekje gebruiken bij alle toetsen.
- Bovenbouwleerlingen met dyslexie mogen de grammaticakaart gebruiken bij alle toetsen

Biologie/verzorging:

- Naar spelfouten wordt niet gekeken. Als het fonetisch wordt opgeschreven is het in orde.
- Bij ingewikkelde woorden met meerdere lettergrepen wordt het omkeren van lettergrepen goed gerekend.

Aardrijkskunde, Geschiedenis en Beeldende vorming:

Spelfouten tellen niet mee.

Kenmerken dyslexie

De meeste dyslectici zullen ongeveer 10 van de volgende (37) eigenschappen of gedragingen vertonen. Deze kenmerken kunnen van dag tot dag of zelfs van minuut tot minuut verschillen. Het meest kenmerkende van dyslexie is deze onregelmatigheid.

Algemeen

- Lijkt schrander, zeer intelligent en helder, maar is niet in staat om op niveau te lezen, te schrijven of te spellen.
- Wordt bestempeld als lui, dom, onverschillig, onvolwassen, of als iemand die niet zijn best doet of gedragsproblemen heeft.
- Is niet ver genoeg achter of presteert niet slecht genoeg voor gerichte hulp.
- Hoog IQ, maar schooltests zijn mager, komt mondeling beter uit de verf dan schriftelijk.
- Voelt zich dom, heeft weinig zelfrespect.
- Verbergt of camoufleert zwakke kanten met ingenieuze compenserende strategieën.
- Is snel gefrustreerd en emotioneel over school, lezen en tests.
- Aanleg voor kunst, drama, muziek, sport, werktuigkunde, verhalen vertellen, verkopen, zaken doen, ontwerpen, bouw of techniek.
- Lijkt vaak weg te dromen, verdwaalt gemakkelijk en verliest tijd uit het oog.
- Heeft moeite aandacht te richten, is hyperactief of een dagdromer.
- Leert het best door concrete ervaring, demonstraties, uitproberen, observatie en visuele hulpmiddelen.

Zien, Lezen en Spellen

- Klaagt over duizeligheid, hoofdpijn, of maagpijn tijdens het lezen.
- Raakt verward door letters, getallen, woorden, volgorden of verbale uitleg.
- Lezen en schrijven worden gekenmerkt door herhalingen, toevoegingen, verplaatsingen, weglatingen, vervangingen en omkeringen van letters, getallen en/of woorden.
- Klaagt over het gevoel niet-bestaande bewegingen te zien tijdens het lezen, schrijven of overschrijven.
- Lijkt problemen met gezichtsvermogen te hebben, alhoewel oogonderzoek geen afwijking aan het licht brengt.
- Ziet en observeert scherp, of heeft moeite met perspectief en perifeer kijken.
- Leest en herleest zonder dat het gelezene goed begrepen wordt.
- Spelt fonetisch en inconsequent.

Horen en Praten

- Hoort geluiden harder dan ze zijn; hoort dingen die niet gezegd zijn, dingen die niet door anderen gehoord worden; wordt gemakkelijk afgeleid door geluiden.
- Heeft moeite gedachten in woorden om te zetten; spreekt stikkend; maakt zinnen niet af; stottert onder spanning; spreekt lange woorden verkeerd uit, of verplaatst zinsdelen, woorden en lettergrepen tijdens het spreken.

Schrijven en Motorische Vaardigheden

- Heeft moeite met schrijven en overschrijven; heeft ongebruikelijke pengreep; handschrift wisselt of is onleesbaar.
- Onhandig, ongecoördineerd, slecht in bal- en teamsporten; heeft moeite met fijne en/of algeheel lichamelijke motoriek; snel bewegingsziek.
- Kan heel handig zijn, verwacht vaak links/rechts en boven/onder.

Wiskunde en Tijdsgevoel

- Kan niet goed klok kijken; heeft problemen met tijdsindeling, met dingen te leren of te doen die een bepaalde volgorde vereisen, en met op tijd zijn.
- Telt op de vingers of gebruikt andere trucjes om berekeningen uit te voeren; kent antwoorden, maar kan die niet op papier zetten.
- Kan tellen, maar kan niet goed objecten tellen en met geld rekenen.
- Kan rekenen, maar geen woordproblemen oplossen; heeft moeite met algebra en hogere wiskunde.

Geheugen en kennis

- Heeft een uitstekend lange termijn geheugen als het gaat om ervaringen, locaties en gezichten.
- Kan volgorden niet onthouden, en ook geen niet-ervaren feiten en informatie.
- Denkt voornamelijk met beelden en gevoel, niet met geluiden of woorden (beperkte innerlijke dialoog).

Gedrag, Gezondheid, Ontwikkeling en Persoonlijkheid

- Buitengewoon wanordelijk of dwangmatig ordelijk.
- Kan de clown van de groep zijn, een lastige leerling, of een zeer stil iemand.
- Is met betrekking tot bepaalde vaardigheden (praten, kruipen, lopen, veters binden) zeer vroeg of zeer laat.
- Vatbaar voor oorinfecties; gevoelig voor bepaalde soorten voeding en (chemische) toevoegingen.
- Slaapt heel vast of heel licht; blijft lang bedplassen.
- Heeft ongebruikelijk lage of hoge pijngrens.
- Sterk gevoel voor rechtvaardigheid; emotioneel gevoelig; streeft naar perfectie.
- De symptomen en fouten nemen sterk toe in een toestand van verwarring, onder tijdsdruk, onder emotionele spanning of bij een slechte gezondheid.

Signalen voortgezet onderwijs

Soms wordt dyslexie pas ontdekt als uw kind al naar het voortgezet onderwijs gaat. Dit kan komen doordat de basisschool het niet heeft herkend, of omdat de leerling door een zeer goede intelligentie in staat was de problemen te camoufleren en compenseren.

In het voortgezet onderwijs vallen deze kinderen dan op omdat ze:

- heel veel nieuwe woorden tegelijk moeten leren en vaak onder tijdsdruk moeten presteren.
- vreemde talen krijgen, en daarbij nieuwe spellingsregels moeten leren.
- moeite hebben met het aanbrengen van structuur in het huiswerk.

Problemen bij het lezen

De leesproblemen van kinderen met dyslexie vallen het meest op bij hardop lezen. Sommige kinderen hebben een traag leestempo en lezen de woorden spellend. Andere kinderen hebben een hoog leestempo, maar maken daarbij veel fouten door te raden. Er kan ook sprake zijn van een combinatie van beide.

Problemen bij de spelling

Kinderen met dyslexie maken langdurig veel spellingsfouten en hebben, om dat te voorkomen, veel steun nodig van spellingsregels. Het kan zijn dat ze één bepaald woord op een bladzijde op verschillende manieren spellen. Kinderen met dyslexie proberen vaak de spelling van specifieke woorden te onthouden. Dit is een enorme belasting voor het geheugen. Bovendien beklijft de kennis meestal niet, omdat ze het op een ongestructureerde manier in het geheugen opslaan.

Problemen bij het schrijven

Kinderen met dyslexie schrijven vaak onleesbaar en maken veel doorhalingen. Bij leerlingen die wel leesbaar schrijven, valt het trage schrijftempo op.

Algemene kenmerken

Hieronder volgt een aantal algemene kenmerken van dyslexie. Kinderen met dyslexie kunnen moeite hebben:

- om het verschil te horen tussen klanken als m en n; p, t en k; s, f en g; eu, u en ui
- om de klanken in volgorde te zetten, zoals bij 'dorp' en 'drop' of '12' en '21'
- om de aandacht te houden bij 'klankinformatie' (gesproken woord)
- met het inprenten van reeksen, bijvoorbeeld tafels of spellingsregels
- met het onthouden van vaste woordcombinaties, uitdrukkingen of gezegdes
- met het onthouden van losse gegevens, zoals rijtjes, woordjes en jaartallen

Bijkomende problemen

Bekende bijkomende problemen die leerlingen met dyslexie kunnen hebben zijn:

- **een trage verwerkingssnelheid van (talige) informatie**
Dit heeft te maken met een algemeen automatiseringsprobleem. De prestaties nemen dan ook zichtbaar af bij meerdere taken en werken onder druk
- **niet begrijpen van complexe vragen, terwijl ze het antwoord wel weten**
Dit komt door moeite met plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen.
- **niet onthouden van meervoudige instructies, terwijl ze de afzonderlijke taken wel kunnen uitvoeren**
Dit komt doordat dyslectici vaak een beperkt korte-termijngeheugen hebben.
- **niet onthouden of kunnen ophalen van namen uit het geheugen**
Dit is bijvoorbeeld een probleem bij topografie.
- **tragere verwerking van auditieve (horen) en/of visuele (zien) informatie in het brein**
Dit uit zich onder meer door moeite met overschrijven van het bord en (snel) opschrijven van informatie die wordt gedictieerd.
- **een stoornis in de spraak-/taalproductie**
Dit uit zich bijvoorbeeld in moeite om woorden te vinden.
- **zwakke motorische vaardigheden**
Veel dyslectici hebben een zwak ontwikkelde fijne motoriek wat zich bijvoorbeeld uit in een onleesbaar handschrift.
- **rekenproblemen**
De meeste dyslectische leerlingen hebben moeite met sommige aspecten van rekenen, bijvoorbeeld met (snel) hoofdrekenen, leren van tafels en onthouden van wiskundige symbolen. Ook het omdraaien van getallen boven de 10 en leesfouten bij vraagstukken die woorden bevatten komen voor. Dyslectici zijn vaak opvallend goed in het oplossen van moeilijke rekenvraagstukken, terwijl ze een rekenmachine nodig hebben voor de basisbewerkingen.

www.steunpuntdyslexie.nl

Tips voor leerlingen met dyslexie

Leren voor een woordjestoets

Als je woordjes gaat leren voor Frans/Engels of Duits, is het in de eerste plaats belangrijk dat je de uitspraak van de woordjes kent. Het schrijven van de woordjes komt op de tweede plaats. Leer je juist makkelijk door alles op te schrijven, dan doe je dat natuurlijk.

- Deel de woordenlijst op in stukjes en maak een planning. (leer bij voorkeur geen twee talen op een dag)
- Spreek de woordjes hardop uit of luister en spreek na.
- Leer de woordjes hardop en kruis aan welke je al kent. Leer dan de aangekruiste woordjes tot je ze allemaal kent. (Eventueel door ze op te schrijven)
- De volgende keer herhaal je de woordjes en leer je het nieuwe stukje.

Ook is het mogelijk een overhoorprogramma te gebruiken. Bij Frans en Duits zit een overhoorprogramma in de digitale leeromgeving in het werkboek verwerkt (slim stampen). Belangrijk is dat je zelf de lijst in stukjes opdeelt als je gaat leren. Een fijn programma waarin je ook alléén mondeling kunt leren zonder de woordjes te hoeven typen is www.WRTS.nl. Dit programma is gratis te gebruiken maar er zijn ook betaalpakketten met meer functies.

Tip!

Lukt het niet om een woordje te onthouden, zoek een ezelsbruggetje, kijk of het in een andere taal ook gebruikt wordt, zoek er een plaatje bij of maak er een tekening bij of maak er een zinnetje bij die je goed kunt onthouden.

Lezen van lange teksten in schoolboeken

Wanneer je moeite hebt met het lezen van lange teksten in schoolboeken dan bestaat er de mogelijkheid om het schoolboek als gesproken boek voor op de laptop óf voor op je mobiel aan te schaffen. Hiervoor moet je contact opnemen met de dyslexiecoördinator. Wanneer je het niet prettig vindt om te lezen en luisteren tegelijk, maak dan een kopie van de tekst en markeer de begrippen (bv. geel) en de uitleg van begrippen (bv. groen) in de tekst. Wanneer je daarnaast nog dingen leest die belangrijk zijn, markeer je die ook (bv. blauw). Van de gemarkeerde gedeeltes kun je ook gemakkelijk een samenvatting maken.

Wat te doen voor docenten en leerlingen?

Wat doen docenten?

Docenten maken het mogelijk om de leerling langer door te laten werken aan een toets. Zij letten op de gele sticker op de toets en weten dat zij rekening moeten houden met de spelling van deze leerling. Zij beoordelen soepeler volgens de afspraken en kijken anders naar de woorden die fout geschreven zijn, letten meer op de betekenis dan op de schrijfwijze.

Docenten letten erop of een dyslectische leerling geen grote hoeveelheden aantekeningen van het bord hoeft over te schrijven en geven de mogelijkheid er een kopie of foto van te maken. Laten mondelinge uitleg eventueel opnemen.

Docenten houden de ontwikkeling van de dyslectische leerling in de gaten. Zij bieden hulp bij aanpak van het leren. Wanneer nodig bieden zij de mogelijkheid om te herkansen, de toets in te korten of in delen te laten leren en maken. Docenten bieden de mogelijkheid toetsen op de laptop te laten maken, wanneer mogelijk met luistersoftware. Dit doen zij altijd in overleg met de dyslexiecoördinator.

Wat doet de leerling met dyslexie?

- Je accepteert de dyslexie en bespreekt dit met de docenten van alle vakken.
- Je zet je extra in bij de voorbereiding van een toets.
- Je begint ruim van te voren met leren, leert in kleine stukjes en herhaalt de leerstof een aantal keren.
- Je maakt gebruik van het hulpkaartenboekje en vraagt zelf om extra tijd en vraagt hoe de docent rekening houdt met spelfouten.
- Je bespreekt de beoordeling van het werk met de docent.
- Je vraagt zelf of je mondelinge uitleg mag opnemen.
- Je houdt zelf contact met de docent als je problemen hebt met het leren of maken van toetsen voor dat vak, je vraagt tips en maakt afspraken over leerwerk en toetsen.
- Je bepaalt zelf met hulp van ouders welke extra faciliteiten (gesproken boeken, luisterboeken, luistersoftware e.d.) je nodig hebt en waar je gebruik van wil maken. Je leert zelf met de luistersoftware werken.

Nuttige websites :

Tips & trucs <http://www.dyslexieplein.nl/portfolio/tips-trucs/>

Praktische tips, uitgelegd door leerlingen en studenten. Handig, ook voor jouw school of opleiding.

[Bekijk filmpje](#)

Tips voor leerlingen

Probeer voor jezelf je sterke kanten te benoemen maar ook de kanten waar je hulp nodig hebt.

Waar kun je mee compenseren?

Ute compenseert haar dyslexie (en dyscalculie) met veel praten, heel goed luisteren en inschattingen maken.

Mooie en lastige kanten van dyslexie

Onbegrip van bijvoorbeeld docenten blijft lastig, maar Myrthe ziet ook de voordelen van dyslexie

Tips van Christian

Een relaxte houding van je ouders en zelf blijven focussen op de dingen waar je goed in bent!

Concentratie

Concentreer je bewust en merk wat het voor je doet, ook al is het lastig.

Grammatica

Waarom is grammatica nu zo lastig bij dyslexie?

Uitstelgedrag

Lastige dingen uitstellen wie kent het niet? Sjan Verhoeven vertelt er meer over.

Faalangst bij dyslexie

Faalangst rondom dyslexie, hoe kom je er vanaf?

Dedicon <https://educatief.dedicon.nl/>

Een Nederlandse stichting die gespecialiseerd is in het toegankelijk maken van (school)boeken, kranten, tijdschriften, bladmuziek en andere informatie in alternatieve leesvormen voor mensen met een leesbeperking (zoals een visuele beperking, dyslexie en motorische beperkingen). Het Bertrand Russell College besteld bij deze stichting gesproken schoolboeken voor dyslectische leerlingen. In overleg met de dyslexiecoördinator is het mogelijk voor uw kind voor een aantal vakken gesproken schoolboeken aan te schaffen. De gesproken boeken worden aangeboden in onderstaande formaten. U kiest het formaat die het beste bij uw kind past.

<p>Schoolboeken</p> <p><u>Gesproken boeken (DAISY)</u> Handig! Oordopjes in en je schoolboek wordt voorgelezen door een fijne menselijke stem. Dyslexie? Ideaal om mee te lezen met het gedrukte boek voor je neus. tags: gesproken boeken, lex, amis</p> <p>Schoolboeken</p> <p><u>ClaroRead-bestanden</u> Digitale schoolboeken, die het programma ClaroRead kan voorlezen met een computerstem. Lees tegelijk mee met de gemarkeerde tekst op je beeldscherm. tags: claroread, dyslexiesoftware</p>	<p>Schoolboeken</p> <p><u>FotoPDF-bestanden</u> Een vergroting van een boek. Niet op papier, maar digitaal op je computerscherm. Alle tekst en afbeeldingen uit het originele boek, extra groot in beeld. tags: fotopdf</p>
--	--

LEX app (<http://goedekennis.dedicon.nl/schoolboeken/gesprokenboeken/lex>)

Leerlingen met een leesbeperking zitten liever met hun neus in hun smartphone en tablet dan in de boeken. Daarom heeft Dedicon app LEX ontwikkeld. Want daarmee kunnen ze school- en studieboeken beluisteren en hebben ze hun hele boekentas in hun broekzak.

In de klas en thuis

De audioboeken uit de collectie van Dedicon Educatief voelen zich thuis op de LEX-app. En ook in de klas is de app een uitkomst. Leerlingen hoeven namelijk geen laptop of Daisy-speler meer mee te nemen. Studeren tijdens de krantenwijk? Met LEX geen probleem.

Passend onderwijs

LEX is niet alleen handig voor leerlingen. De app is ook ontwikkeld om het werk van

docenten te vergemakkelijken. Veel kostbare tijd blijft hen immers bespaard in extra begeleiding van kinderen die bijvoorbeeld dyslectisch of slechtziend zijn. Als ze toestemming krijgen om onder leestijd hun telefoon of tablet te gebruiken redden ze zich namelijk zelf. In deze drukke tijd met passend onderwijs, is dat mooi meegenomen.

Website en Whatsapp

LEX heeft zijn eigen website: www.ikbenlex.nl. Daarnaast kunnen leerlingen zich gratis abonneren op de Whatsapp-service van LEX. Meer informatie staat op de website.

iOS en Android

LEX kan gratis worden gedownload via de Apple Appstore of de Google Play Store. Voordat boeken via LEX kunnen worden beluisterd, moet de besteller van de gesproken schoolboeken de leerling, na het bestellen, een uitnodiging sturen voor het gebruik van de app. Meer informatie staat in de [stappenplannen](#) op de site van Dedicon Educatief.

Duizenden gesproken boeken voor op je laptop, telefoon of tablet

Via passendlezen.nl kan iedereen met een leesbeperking kennis maken met de collectie van Bibliotheekservice audio lezen, die bestaat uit ruim 70.000 gesproken boeken en vele tijdschriften en kranten. Deze kunnen worden gedownload of gestreamd via smartphone, tablet of website. Op deze manier wordt informatie voor iedereen toegankelijk en ligt leesplezier binnen ieders bereik.

In drie stappen naar leesplezier

Een boek luisteren was nog nooit zo makkelijk. Volg de onderstaande drie stappen.

- Schrijf je in via het inschrijfformulier. Daarmee word je klant van Bibliotheekservice Passend Lezen.
- Je komt dan uit op de website van Passend Lezen. Daar kun je via het zoekveld zoeken in de volledige collectie van ruim 70.000 gesproken boeken, tijdschriften en kranten.
- Als je een boek wilt beluisteren, kun je dit op twee manieren doen:
 1. Op mijn boekenplank plaatsen: Binnen enkele minuten staat het gesproken boek op de digitale boekenplank. Je kunt het boek vervolgens downloaden of streamen via de website of via de Audiolezen app op een smartphone of tablet.
 2. Als Daisycd bestellen: Je ontvangt binnen enkele dagen het gesproken boek op Daisy-cd. Let op: Voor het afspelen van Daisy-cds's moet je in het bezit zijn van een Daisyspeler of Daisysoftware zoals AMIS. Daisyspelers zijn verkrijgbaar bij leveranciers van leeshulpmiddelen. Je kunt ook bij de bibliotheek bij jou in de buurt navragen of er een Daisyspeler aanwezig is om uit te proberen en/of te lenen.

Exclusief voor iedereen die dyslectisch of slechtziend is

Over het gebruik van de collectie hebben we afspraken gemaakt met uitgevers. Een van de afspraken is dat wij klanten pas definitief mogen inschrijven als zij een Verklaring Leesbeperking ondertekenen. Deze verklaring ontvang je na je voorlopige registratie.

Kosten

Voor kinderen tot en met 17 jaar is het lidmaatschap gratis. Vanaf 18 jaar wordt voor de dienstverlening van Bibliotheekservice Passend Lezen contributie geheven. De kosten van een lidmaatschap bedragen 28 euro per jaar. De hoogte van deze contributie is vergelijkbaar met het lidmaatschapsbedrag van een openbare bibliotheek.

Dyslexie-sites

www.masterplandyslexie.nl

www.steunpundyslexie.nl

www.kpc.nl (voor het downloaden van het Protocol Dyslexie)

Info voor ouders en ouderverenigingen

www.balansdigitaal.nl

www.woortblind.nl

www.letop.be

www.steunpundyslexie.nl

www.kennisnet.nl

www.digischool.nl

www.makkelijklezenplein.nl

www.tbraams.nl

www.taalonderwijs.nl

www.davindi.nl

Daisy boeken

www.dedicon.nl

www.anderslezen.nl

www.daisy.org

www.stichtingtaalhulp.nl

Produkten

www.lexima.nl

www.optelec.nl

www.dyslexie-ict.nl

www.aangepastlezen.nl

Oefenprogramma's

www.wrts.nl

DYSLEXIE

**IS DAT NIET ZOIETS
ALS GEEN LETTERS IN
JE SOEP LUSTEN**

belgie.loesje.org
www.loesje.org/belgie

Loesje

ZET DIE 1

VOOR DICTEE
MAAR VAST
NEER,
DAN
GA IK
WAT
LEERZAAMS
DOEN!

Bijlage 1

Beroemde dyslectici

Hieronder volgt een greep uit de talloze bekende mensen met dyslexie, gesorteerd op geboortjaar. Wie nog even verder googelt zal nog talloze voorbeelden kunnen vinden, die laten zien dat dyslexie absoluut geen belemmering is om een groot succes van je

leven te maken!

Schilder & kunstenaar: Leonardo DaVinci (1452 – 1519)

Geen kunstwerk is zo bekend als de Mona Lisa. Dit prachtige doek van de lief glimlachende dame een van de zwaarst beveiligde schilderijen ooit. De man achter dit doek is Leonardo DaVinci, een man met een enorm talent voor schilderen.

Leonardo was linkshandig en heeft zijn hele leven in spiegelschrift geschreven, vooral dat laatste is een typisch kenmerk van dyslexie. Sterker nog: de kans is groot dat Leonardo zelf nooit door heeft gehad dat hij in spiegelschrift schreef! Zijn dyslexie heeft in hem zijn creatieve talent bevordert en dat, in combinatie met zijn nieuwsgierige aard, heeft van hem een man gemaakt die met recht een plaats verdient in de (kunst)geschiedenisboeken!

Componist: Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Mozart staat bekend als geniaal piano-componist en wonderkind. Toch was het geen gemakkelijk kereltje! Uit onderzoek is gebleken dat Mozart dyslexie, ADD, autisme en epilepsie had. Ondanks al deze handicaps heeft Mozart een muzikale basis gelegd waar nu bij de pianoles nog altijd stukken van worden aangehaald.

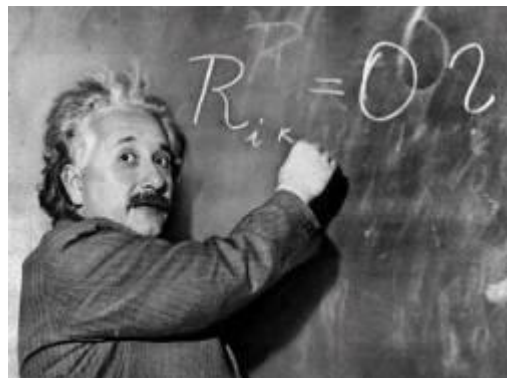
Uitvinder van de telefoon: Alexander Graham Bell (1847 – 1922)

In februari 1874 werd het eerste patent aangevraagd op een volledig nieuw concept: een telefoon. Dit patent werd aangevraagd door Alexander Graham Bell, die de geschiedenis ingegaan is als uitvinder van de telefoon. 'Ik bel je!' is niets meer of minder dan een referentie naar

deze man! Hij blonk als kind al uit in natuurkunde en deed onderzoek naar de voortbeweging van geluid. Ondanks zijn leesproblemen was hij wel in staat om zich bezig te houden met natuurkunde en grote ontdekkingen te doen.

Uitvinder: Albert Einstein (1879-1955)

Gezegd wordt dat Albert Einstein dyslexie had: hij leerde pas praten op vierjarige leeftijd, en hij kon pas lezen toen hij 9 jaar oud was. Zijn leraren vonden hem traag, niet-sociaal naar zijn klasgenoten en een dromer. Hij passeerde zijn examens voor zijn felbegeerde studie pas na een extra jaar voorbereiding. Desondanks is Albert Einstein wel een van de beroemdste uitvinders!

Topkok: Jamie Oliver (1975 -)

Zelf zegt hij: "Ik vind het ontzettend jammer dat ik het niet beter gedaan heb op school. Mensen dachten vaak dat ik dom was, dat was iedere keer weer een strijd. Ik heb nooit iemand gehad die begreep wat dyslexie inhield en me kon helpen me

juist op mijn sterke punten te focussen." Op Twitter heeft hij zelfs een keer fel uitgehaald naar iemand die hem terechtwees omdat hij in een Tweet 4 spelfouten had gemaakt, en daarmee een slecht voorbeeld zou zijn voor de jeugd.

Bijlage 2 BRC- dyslexiebeleid

Compensatie Frans of Duits in de onderbouw (klas 1,2 en 3) onthefing tweede vreemde taal in de bovenbouw. (klas 4,5 en 6)

Wettelijke regelingen voor leerlingen met dyslexie

Binnen het voortgezet onderwijs zijn er voor leerlingen die niet in staat zijn het volledige onderwijsprogramma te volgen, mogelijkheden tot aanpassingen.

Vrijstellingen in de onderbouw

Aangezien de vakken Nederlands en Engels in alle profielen verplichte vakken zijn, zullen er in de praktijk zeer zwaarwegende redenen moeten zijn om ontheffing te verlenen. De afweging tot ontheffing wordt per individueel geval gemaakt door het bevoegd gezag van de school.

Frans en Duits

De mogelijkheden om ontheffing te verlenen voor de tweede moderne vreemde taal verschillen per schoolsoort, leerjaar of leerweg (vmbo).

Havo en vwo in de eerste drie leerjaren (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 21)

In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling.

Compensatie Frans of Duits in de onderbouw klas 1 en 2 en 3 op het BRC

Wanneer een leerling met ernstige dyslexie met onderstaande faciliteiten geen 5.5 kan halen voor Frans **ó**f Duits in de onderbouw kan in overleg met de docent, dyslexiecoördinator en afdelingsleider volgens het Masterplan Dyslexie protocol compensatie worden verleend voor Frans **ó**f Duits. Deze compensatie bestaat uit aangepaste toetsing. Vóór we tot aangepaste toetsing overgaan nemen we volgende punten in acht die door de dyslexiecoördinator geconstateerd worden.

- De leerling met dyslexie staat onvoldoende voor het vak. Het lukt dmv extra inspanning niet om een voldoende te halen. (te beoordelen door vakdocent, mentor en ouders)

én

- Inzet en inspanning die de leerling levert voor dit vak staat niet meer in verhouding tot de inzet en inspanning voor andere vakken. Te beoordelen door vakdocent, mentor en ouders)

én

- De verwachting is dat de leerling overgaat op basis van de cijferlijst zonder het vak waarvan aangepaste toetsing is aangevraagd. Dit ter beoordeling door de schoolleiding en dyslexiecoördinator op zijn minst na de eerste periode van het schooljaar.

Aangepaste toetsing Frans óf Duits

Bij ernstige problemen met het leren van Franse óf Duitse woordjes en zinnen veroorzaakt door dyslexie, mag een leerling met dyslexie aangepaste toetsen Frans of Duits maken. Dit bestaat uit het alléén Frans of Duits – Nederlands toetsen van de woordjes en zinnetjes op een proefwerk en schriftelijk werk. Grammatica, luistervaardigheid en leesvaardigheid wordt wel op de gebruikelijke manier getoetst. Daarbij mag een leerling met dyslexie gebruik maken van het hulpkaartenboekje (onderbouw) of de grammaticakaarten (bovenbouw). Leesteksten kunnen indien nodig voorgelezen worden door een voorleesprogramma. Indien het cijfer van het beperkte programma op het eindrapport onvoldoende is, zal de leerling een taak meekrijgen in de zomervakantie.

Aangepaste toetsing kan alleen voor één vak (Frans óf Duits) worden aangevraagd. Leerlingen die alsnog afstromen naar het vmbo, mogen niet in de problemen komen wanneer zij een vmbo-richting kiezen waarbij een vreemde taal naast Engels verplicht is.

Algemene Faciliteiten volgens het Masterplan Dyslexie protocol

Faciliteiten voor leerlingen met dyslexie op het BRC:

- tijdverlenging
- Duidelijk lettertype (Arial 12) bij toetsen
- een overzichtelijke lay-out
- mondeling overhoren (in uiterste gevallen als aanvulling na schriftelijke toetsing)
- aangepaste beoordeling van spelling*
- werken op een laptop met spellingscontrole*
- het gebruik van luisterboeken en audio-schoolboeken
- het gebruik maken van een hulpkaartenboekje/grammatica kaarten*
- Geen onverwachte mondelinge leesbeurten in de klas
-

*Voor schoolexamens en examens gelden andere regels.

Ontheffingsregeling tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw van het atheneum (klas 4 en hoger)

In principe heeft elke atheneumleerling in de bovenbouw, naast Engels, een tweede moderne (vreemde) taal in het pakket. In een aantal gevallen kan hiervan afgeweken worden in het kader van de ontheffingsregeling.

In de bovenbouw van het vwo kan in uitzonderlijke gevallen ontheffing worden verleend voor een moderne vreemde taal als de leerling voldoet aan een of meer van de volgende voorwaarden:

- a. De leerling heeft een stoornis die specifiek betrekking heeft op taal (o.a. dyslexie) of een zintuiglijke stoornis met effect op taal (o.a. slechtziendheid). Daarvoor is op school een officiële verklaring van een orthopedagoog of een andere specialist aanwezig.
- b. De leerling heeft een andere moedertaal dan de Nederlandse taal of de Friese taal.
- c. De leerling volgt een N-profiel en de problemen zijn dusdanig groot dat de leerling niet het diploma zal kunnen halen dat bij zijn capaciteiten past.

Het Bertrand Russell College hanteert hierbij de volgende procedure:

a) De leerling heeft een stoornis die betrekking heeft op taal of een zintuiglijke stoornis met effect op taal

1. Er moet een officiële verklaring zijn van de taal gerelateerde stoornis.
2. De taal gerelateerde stoornis moet de leerling in de onderbouw parten hebben gespeeld.
3. De leerling moet in de onderbouw een goede werkhouding hebben getoond.
4. De ouders/verzorgers van de leerling hebben in het derde leerjaar uiterlijk in maart een schriftelijk verzoek tot ontheffing van de tweede moderne vreemde taal ingediend bij de rector. In het profiel moet ipv Frans of Duits een ander vak gekozen worden die past in het rooster.
5. Eenmaal in de vierde klas, kunnen de ouders/verzorgers tot uiterlijk de kerstvakantie een verzoek tot ontheffing indienen bij de rector. De leerling moet dan al wel het gehele vierde leerjaar een extra vak met minimaal 440 studielasturen gekozen en gevolgd hebben.
6. De rector voert overleg binnen de schoolleiding, waar nodig met betrokken begeleiders en/of betrokken docenten.
7. De rector beslist vervolgens of er ontheffing wordt verleend.
8. De rector deelt het besluit schriftelijk mee aan de ouders/verzorgers van de leerling.

b) De leerling heeft een andere moedertaal dan de Nederlandse of de Friese Hierbij wordt dezelfde procedure gevolgd als hierboven beschreven bij taal gerelateerde stoornissen. De eerste twee stappen zijn echter geformuleerd als volgt:

1. Zowel de ouders als de betreffende leerling zijn in een ander land geboren en opgegroeid en het is aantoonbaar dat de leerling minimaal de eerste 10 levensjaren een moedertaal heeft geleerd anders dan de Nederlandse of Friese.
2. Het hebben van een andere moedertaal dan de Nederlandse of Friese moet de leerling in de onderbouw parten hebben gespeeld.

c) De leerling volgt een N-profiel en door het volgen van de tweede moderne vreemde taal dreigt de leerling niet het diploma te halen dat bij zijn capaciteiten past.

Hierbij wordt dezelfde procedure gevolgd als hierboven beschreven bij taal gerelateerde stoornissen. De eerste twee stappen zijn echter geformuleerd als volgt:

1. De leerling heeft duidelijke vwo-capaciteiten maar dreigt het vwo-diploma niet te halen door het volgen van een tweede moderne vreemde taal.
2. Het volgen van een tweede moderne vreemde taal moet de leerling in de onderbouw parten hebben gespeeld.

Bijlage 3

Wettelijke regelingen eindexamen

Het eindexamen (centraal examen (CE)) wordt landelijk bepaald en is voor alle leerlingen van hetzelfde schooltype hetzelfde.

Krijgen kandidaten met dyslexie een ander centraal examen?

Kandidaten met een leeshandicap (dyslexie) krijgen een examen dat precies gelijk is aan dat van de andere kandidaten. De kandidaat kan daarbij gebruik maken van ingesproken tekst of spraaksynthese op de computer waarbij een digitaal tekstbestand in (kunstmatige) stem wordt omgezet. Ook hoort verlenging van de examentijd tot de mogelijkheden.

De directeur van de school kan er dus **niet** voor kiezen om normen te versoepelen of onderdelen van het examen weg te laten. Kortom: de *inhoud* blijft hetzelfde, alleen de *vorm* kan aangepast worden.

Flexibele afsluiting examens

Leerlingen met dyslexie moeten in principe hetzelfde examen doen als andere leerlingen op hetzelfde niveau. Ze mogen de vakken die lastig zijn voor een leerling met dyslexie **niet** op een lager niveau doen.

Hoe is de beoordeling bij spelling?

De exameneisen zijn voor alle leerlingen hetzelfde. Dit geldt ook voor de correctievoorschriften voor spelling.

Spelling wordt bij de centrale examens streng beoordeeld. Maakt een leerling twee keer dezelfde fout, dan wordt deze twee keer fout gerekend. Toch weegt spelling nooit zwaarder dan ongeveer een tiende van het totaal aantal te behalen punten voor het examen. Een leerling met dyslexie kan nooit meer dan 1 punt aftrek krijgen voor spelling en kan deze compenseren door tekstbegrip en andere essentiële taalvaardigheden.

www.steunpuntdyslexie.nl

Bij het **schoolexamen** bepaalt de school zelf in welke mate spelling meeweegt bij de correctie. De school mag daarbij geen uitzondering maken voor dyslectische leerlingen: de correctievoorschriften gelden voor alle leerlingen.

Waar in het schoolexamen, zoals bij Nederlands en de moderne vreemde talen, spelling wordt beoordeeld, doet een school er goed aan om hetzelfde uitgangspunt te hanteren: niet meer dan één punt aftrek voor spelling op het totaal. Het is voor leerlingen met dyslexie weinig motiverend wanneer ze door hun spelling voortdurend op een zware onvoldoende uitkomen, en niet in de beoordeling wordt meegenomen waar ze wel sterk in zijn. (Bron: [Masterplan Dyslexie](#))

Algemeen

- De directeur meldt de aanpassingen bij school- en centraal examen tijdig, voor 1 november van het jaar ervoor, bij de inspectie.
- Bij niet objectief waarneembare beperkingen (bijvoorbeeld dyslexie) is een verklaring nodig van een door zijn beroepsgroep erkende deskundige.
- Aanpassingen bij het centraal examen moeten zijn voorafgegaan door vergelijkbare aanpassingen in onderwijs en schoolexamen.
- Het aanpassen van het centraal examen (of het beoordelingsvoorschrift) door de directeur is niet toegestaan. Er dient gebruik te worden gemaakt van door CvE geleverde aangepaste examens (versies); wanneer het aanbod niet voldoet dient contact te worden opgenomen met CvE.
- Niet toegestaan is extra informatiemateriaal dat mogelijk een deel van de exameneisen vervangt.
- Hulpmiddelen als reken- en spellingskaarten of digitale woordenboeken zijn niet toegestaan.
- Voor de centrale examens 2014 mag bij gebruik van de computer als schrijfgerei zowel de spellingscontrole als de woordvoorspeller (in programma's als Kurzweil en Sprint) worden gebruikt. De computer kan ook worden gebruikt voor het weergeven van het examen op het beeldscherm, dat daarna geschikt is voor spraaksynthese (omzetten van tekst in spraak). Voor kandidaten met recht op audio is dit geoorloofd. Het is in beginsel goed mogelijk om op één computer zowel de tekst (in pdf) te hebben, als het schrijfdeel (tekstverwerker). Dat vergt echter wel enige oefening en is dus alleen zinvol als de kandidaat er in de voorafgaande periode ook mee heeft gewerkt.

www.steunpuntvo.nl

Bijlage 4

ClaroRead

Het BRC heeft een schoollicentie ClaroRead aangeschaft. Dit is een Voorleesprogramma voor Engelse, Nederlandse, Franse en Duitse teksten. De ouders van de leerling met dyslexie krijgt de downloadinstructie de de handleiding via de mail toegestuurd. De leerling zet dit op hun eigen laptop en kan zo teksten laten voorlezen. Deze faciliteit geldt voor alle dyslectische leerlingen zoals wettelijk is vastgesteld tot en met het eindexamen. Niet iedere dyslectische leerling heeft er baat bij of heeft het nodig. Het Trias werkt ook met ClaroRead, dus ook leerlingen van de havo+ klas hebben dit programma op hun laptop.

Naast het programma kan ook de boeklezer van ClaroRead worden gedownload. Dedicon verstrekt ook een aantal gesproken schoolboeken voor het programma ClaroRead.

Procedure voorgelezen toetsen:

- Leerling vraagt dit aan bij de vakdocent.
- Na goedkeuring geeft de vakdocent bericht aan mentor en dyslexiecoördinator.
- Op het moment van toetsing levert de vakdocent de toets op USB- stick aan de leerling.
- Leerling heeft oortjes mee.
- Leerling slaat de toets niet op de laptop op. Vakdocent controleert dit na afloop van de toets.

De ouders van dyslectische leerlingen krijgen de instructie voor het downloaden en installeren van het programma en de handleiding via de mail opgestuurd.